

Predmet C-282/20**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 98. stavka 1.
Poslovnika Sud****Datum podnošenja:**

26. lipnja 2020.

Sud koji je uputio zahtjev:

Specializiran nakazatelen sad (Bugarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

22. lipnja 2020.

Sudionik u postupku:

Specializirana prokuratura

Optuženik:

ZX

Predmet glavnog postupka

Postupak je pokrenut na temelju članka 485. i sljedećih članaka Nakazatelno procesualen kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, Bugarska, u daljnjem tekstu: NPK).

Sud koji je uputio zahtjev utvrdio je prilikom ispitivanja optužnice u glavnom postupku da je optužnica manjkava zbog nejasnoća i nepotpunosti. Nacionalni zakon ne predviđa nikakvu mogućnost otklanjanja takvih nedostataka. Stoga se postavlja pitanje treba li tu nejasnoću i nepotpunost ipak otkloniti i, u slučaju potvrdnog odgovora, na koji način to treba učiniti.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku temelji se na članku 267. prvom stavku točki (b) UFEU-a.

Prethodna pitanja

Je li nacionalna zakonska odredba, odnosno članak 248. stavak 3. Zakonika o kaznenom postupku Republike Bugarske, u skladu s kojom se nakon završetka prvog ročišta u kaznenom postupku (pripremno ročište) ne predviđa nikakvo postupovno pravilo na temelju kojeg se mogu otkloniti sadržajna nejasnoća i nepotpunost optužnice koje dovode do povrede prava optuženika na informiranje o optužbama, u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 2012/13 i člankom 47. Povelje?

Ako je odgovor na to pitanje niječan: je li tumačenje nacionalnih odredbi o izmjeni optužnice koja državnom odvjetniku dopušta da na dan rasprave otkloni tu sadržajnu nejasnoću i nepotpunost optužnice na način da se stvarno i učinkovito uzme u obzir optuženikovo pravo na informiranje o optužbama u skladu s prethodno navedenim odredbama kao i s člankom 47. Povelje ili je izuzimanje iz primjene nacionalne zabrane prekida sudskog postupka i vraćanja predmeta državnom odvjetniku radi sastavljanja nove optužnice u skladu s prethodno navedenim odredbama?

Odredbe prava Unije i sudska praksa Suda

Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.), članak 6. stavak 3.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, članak 47.

Presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, ECLI:EU:C:2018:392

Presuda od 14. svibnja 2020., UY, C-615/18, ECLI:EU:C:2020:376

Presuda od 12. veljače 2020., Kolev i dr., C-704/18, ECLI:EU:C:2020:92

Navedene nacionalne odredbe

Nakazatelen kodeks (Kazneni zakonik, u daljnjem tekstu: NK), članak 244. stavak 2. u vezi s člankom 244. stavkom 1.; članak 243.

Nakazatelno-protsesualen kodeks (Zakonik o kaznenom postupku, NPK), članak 246. stavci 2. i 3., članak 248. stavak 5. točka 1. u vezi s člankom 248. stavkom 1. točkom 3., članak 249. stavak 2. i članak 249. stavak 4. točka 1., članak 287., članak 288., članak 335. stavak 1. točka 1., članak 351. stavak 2.

Kratki pregled činjenica i postupka

- 1 Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) podignula je optužnicu protiv osobe ZX zbog toga što je 19. srpnja 2015. do 1.30 posjedovala lažni novac na koji se primjenjivao domaći i inozemni devizni tečaj, odnosno 88 novčanica od po 200 eura za koje je znala da su krivotvorene, što je kazneno djelo u skladu s člankom 244. stavkom 2. u vezi s člankom 244. stavkom 1. NK-a.
- 2 Na pripremnom ročištu izričito se raspravljalo o pravilnosti optužnice; obrana nije dovela u pitanje tu pravilnost. Ovaj sud utvrdio je da je optužnica formalno zakonita.
- 3 Nakon što je prikupio sve dokaze, sud je prilikom ispitivanja uvjeta za saslušanje sudionika i donošenje presude utvrdio da je optužnica zaista na određeni način nejasna i nepotpuna, što se nije primijetilo na pripremnom ročištu.
- 4 Razdoblje posjedovanja 88 krivotvorenih novčanica nije jasno navedeno, s obzirom na to da se u dijelu koji se odnosi na činjenice navodi dulje razdoblje, a suprotno tomu, u zaključnom dijelu navodi se razdoblje od samo jednog i pol sata.
- 5 Ako je optužnica podignuta u skladu s člankom 244. NK-a, jedan od činjeničnih elemenata kaznenog djela na temelju članka 244. NK-a jest posjedovanje lažnog novca „u velikim količinama”. Postojanje tog elementa treba navesti državni odvjetnik; takva tvrdnja uvjet je pravilnosti optužnice. U konkretnom slučaju navelo se da je optuženik posjedovao 88 novčanica, ali ne i da ta okolnost predstavlja posjedovanje „u velikim količinama”. To dovodi do zaključka da je optužnica formalno nezakonita, s obzirom na to da nepotpuno opisuje pravne elemente kaznenog djela. Nije se konkretno naveo činjenični element kaznenog djela („velike količine”). Međutim, taj element treba navesti kako bi optužnica formalno bila pravilna.
- 6 U skladu s tekstem optužnice, optuženik je posjedovao „lažni novac”. Međutim, u tekstu članka 244. stavka 2. u vezi s člankom 244. stavkom 1. NK-a riječ je o „krivotvorenom novcu”; u članku 244. stavcima 1. i 2. nigdje se ne navodi „lažni novac”. Suprotno tomu, u pogledu članka 244. NK-a riječ je o kvalifikaciji temeljnog činjeničnog stanja iz članka 243. NK-a u kojem se navodi da „krivotvorenje novca” znači „izrada lažnog novca” ili „krivotvorenje pravog” novca. Slijedom toga, u pogledu „lažnog novca” riječ je o podvrsti „krivotvorenog novca”. Zbog toga u tekstu optužnice ne treba navesti samo određeniji pojam „lažni”, nego i općenitiji pojam kojim se označava taj novac, naime „krivotvoreni”.
- 7 Kazneno djelo na temelju članka 244. NK-a jedna je mogućnost temeljnog činjeničnog stanja u skladu s člankom 243. NK-a. Stoga se neki elementi činjeničnog stanja iz članka 244. NK-a navode u tekstu članka 243. NK-a i nisu zasebno sadržani u tekstu članka 244. NK-a. Kao prvo, to se odnosi na element kaznene odgovornosti u pogledu predmeta kaznenog djela obuhvaćenog

pojmovima „krivotvoreni” i „lažni”, s obzirom na to da se definicije tih pojmova navode u članku 243. NK-a. Kao drugo, to se odnosi na dodatni element predmeta kaznenog djela obuhvaćenog sintagmom „[...] s domaćim i inozemnim deviznim tečajem” koji se također navodi samo u članku 243. NK-a.

- 8 Ti se činjenični elementi doslovno navode u optužnici, ali se pritom ne upućuje na odredbu u kojoj su sadržani; naime, ne navodi se članak 243. stavak 1. NK-a.
- 9 Zbog toga, kad je riječ o pravnoj kvalifikaciji, informacija navedena u obliku riječi odstupa od informacije navedene u obliku brojeva, s obzirom na to da su elementi članka 243. stavka 1. NK-a navedeni u obliku riječi, ali se pritom ne upućuje na broj članka. Stoga je potrebna dopuna da se optužba ne temelji samo na članku 244. stavku 2. u vezi s člankom 244. stavkom 1. NK-a, nego na članku 244. stavku 2. u vezi s člankom 244. stavkom 1. u vezi s člankom 243. stavkom 1. NK-a.
- 10 Na ročištu održanom 12. lipnja 2020. sud koji je uputio zahtjev upozorio je na taj nedostatak u optužnici. Državni odvjetnik izrazio je spremnost da otkloni te nedostatke na način da se izmjenom optužbe ispravi optužnica, odnosno: navođenjem razdoblja posjedovanja 88 novčanica, pojašnjavanjem je li riječ o posjedovanju „u velikim količinama” i je li riječ o krivotvorenom novcu te točnim navođenjem brojeva članaka u pravnoj ocjeni.
- 11 Obrana je pristala na izmjenu optužnice ako je to jedina mogućnost da se otklone nedostaci koje ta optužnica sadržava.
- 12 Sud koji je uputio zahtjev treba odlučiti mogu li se nedostaci u optužnici otkloniti na temelju objašnjenja državnog odvjetnika na ročištu.
- 13 Taj sud smatra da su ti nedostaci bitni zbog svoje prirode jer utječu na pravilno odvijanje kaznenog postupka. Naime, zbog te nejasnoće i nepotpunosti optužnice sud ne može donijeti presudu, s obzirom na to da se određeni elementi, dijelovi kaznenog djela ili njihova pravna ocjena prvi puta navode u presudi. To je nezakonito, s obzirom na to da optuženika treba informirati o svim elementima optužnice kako bi se mogao braniti, a ne ga informirati o tim elementima tek u presudi koja može biti i osuđujuća. Isto tako, sud ne može donijeti presudu u kojoj preuzima nepotpuni sadržaj optužnice jer bi se time povrijedilo načelo zakonitosti, s obzirom na to da bi se ta presuda (neovisno o tome je li riječ o osuđujućoj ili oslobađajućoj presudi) odnosila na kazneno djelo koje se sastoji od manje činjeničnih elemenata nego što je utvrđeno zakonom.
- 14 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je trebao utvrditi nedostatke već na pripremnom ročištu, prekinuti sudski postupak i vratiti predmet državnom odvjetniku uz upućivanje da nedostatke treba otkloniti podizanjem nove optužnice. Međutim, to se nije dogodilo.
- 15 Zbog posebnosti nacionalnog prava, otklanjanje nedostataka u optužnici nakon pripremnog ročištaviše nije moguće. Stoga se postavlja pitanje može li se

primijeniti postupovno sredstvo koje je predložilo državno odvjetništvo, odnosno otklanjanje nedostataka izmjenom optužnice.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 16 Državno odvjetništvo ne iznosi nikakvo mišljenje u pogledu zahtjeva za prethodnu odluku.
- 17 Obrana smatra da podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku nije potrebno, s obzirom na to da se povreda postupovnog prava ne može ispraviti.

Kratki pregled obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 18 Državni odvjetnik optužnicom zahtijeva od suda da donese odluku u pogledu određene optužbe, a sud odlučuje o meritumu na način da optuženika proglasi krivim ili nedužnim. Optužnica je pravilna i formalno zakonita ako je u skladu s određenim zahtjevima NPK-a.
- 19 Optužnica nužno treba sadržavati sve elemente činjeničnog stanja (činjenične elemente) kaznenog djela, u cjelovitom obliku. U pogledu činjenica glavnog postupka nužno je sljedeće:
 - treba jasno i dosljedno navesti razdoblje u kojem se počinilo kazneno djelo;
 - ako tekst zakona sadržava određene elemente koji, ukupno gledano, djelo čine kaznenim djelom, u optužnici treba navesti sve te elemente a da se pritom ne izostave pojedini od njih;
 - ako kaznena odredba sadržava temeljno činjenično stanje određenog kaznenog djela, a sljedeća kaznena odredba posebno činjenično stanje istog kaznenog djela (odnosno posebni slučaj tog kaznenog djela), u optužnici treba navesti sve elemente, uključujući elemente iz temeljnog činjeničnog stanja, u slučaju kad se odnose na posebno činjenično stanje;
 - u optužnici treba navesti sve činjenične elemente i verbalno i u obliku brojeva, a to znači: treba ih navesti i riječima i brojčano, odnosno kao broj pravne odredbe (članak, stavak, točka, podtočka) u kojoj se nalaze.
- 20 Ovaj je sud do reforme iz 2017. godine imao pravo u bilo kojem trenutku postupka prekinuti sudski postupak i vratiti predmet državnom odvjetniku radi otklanjanja sadržajnih nedostataka optužnice. Sličnu je ovlast imao i drugostupanjski sud, kao i kasacijski sud, koji je tu ovlast izvršavao na temelju obvezujućih uputa drugostupanjskom sudu.
- 21 Nakon reforme iz 2017. ta se ovlast može primijeniti samo tijekom prvostupanjskog pripremnog ročišta. Zakonom se nakon završetka te rasprave ne

predviđa nikakav postupak za otklanjanje takvih nedostataka. Konkretno, izričito se zabranjuje vraćanje predmeta državnom odvjetniku.

- 22 Što se tiče prvog pitanja, riječ je o tome je li nacionalna zabrana pregovaranja nakon pripremnog ročištau pogledu nedostataka pruženih informacija o optužbama i s time povezana nemogućnost otklanjanja tih nedostataka u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive, kojim se zahtijeva nacionalna odredba koja osigurava pružanje „detaljnih informacija o optužbama”, odnosno jasnih, potpunih i dosljednih informacija o optužbama.
- 23 Nacionalnim zakonom dopušta se podnošenje prigovora protiv optužbi i rasprava o kvaliteti informacija o optužbama, ali isključivo na pripremnom ročištu. Pitanje se odnosi na to je li ograničenje samo na to pripremnom ročištuu skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive ili tu odredbu treba tumačiti na način da se može primijeniti i nakon pripremnog ročišta, osobito u sudskim postupcima koji slijede nakon toga, nakon što je završeno prikupljanje dokaza, ali sud još nije odlučio o meritumu.
- 24 Ako se dakle, drugim riječima, nije poštovalo pravo na informiranje do trenutka pripremnog ročištai ako se na samoj tom pripremnom ročištunije otklonio nedostatak, znači li to da članak 6. stavak 3. Direktive treba tumačiti na način da više ne treba poštovati to pravo nakon završetka pripremnog ročišta?
- 25 Drugo pitanje postavlja se samo ako Sud Europske unije zaključi da se pravu Unije protivi nacionalna odredba kojom se nakon pripremnog ročištane predviđa nikakva postupovna mjera za ispravljanje povrede postupovnog prava koja je povezana s optuženikovim pravom na informiranje o optužbama.
- 26 To zahtijeva tumačenje nacionalnog zakona u skladu s pravom Unije, tako da se u konačnici osiguraju potrebna prava na obranu. Iako članak 6. stavak 3. Direktive ima izravni učinak, ipak je potrebna nacionalna postupovna odredba kojom se taj izravni učinak može ostvariti (presuda Suda od 14. svibnja 2020., UY, C-615/18, ECLI:EU:C:2020:376, t. 69., 72., 73. i 75.).
- 27 Ta postupovna odredba može imati dva aspekta.
- 28 Prvi aspekt je taj da sud koji odlučuje o meritumu na ročištu provede postupovne radnje kojima se osigurava ispravljanje povrede postupka i potpuno poštovanje optuženikova prava na informiranje o optužbama. To se može ostvariti na temelju nacionalnih odredbi o tumačenju u slučaju zakonodavnih praznina, pri čemu u ovom slučaju nepostojanje zakonske odredbe za ispravljanje takvih povreda postupaka nakon pripremnog ročištazahtijeva analognu primjenu odredbe o izmjeni optužnice. Konkretno, sud bi postupao na sljedeći način: državnom odvjetniku pružio bi mogućnost da provede odgovarajuće sadržajne izmjene radi otklanjanja nejasnoće i nepotpunosti optužnice i da nakon toga obavijesti obranu o tim izmjenama i pruži joj mogućnost da u tom pogledu podnese zahtjeve, uključujući nove zahtjeve za izvođenje dokaza.

- 29 Izmjena optužnice jest sredstvo izmjene nekih elemenata optužbe na ročištu. Do toga dolazi bez prethodnog prekida sudskog postupka i vraćanja predmeta državnom odvjetniku radi provođenja izmjena i novog početka faze suđenja koja slijedi nakon toga. Izmjena optužnice dopušta se i na temelju novih okolnosti zbog kojih je izmjena nužna ili ako ne nastupe takve okolnosti, ali je državni odvjetnik počinio pogrešku prilikom sastavljanja optužnice. Izmjena optužnice podrazumijeva jamstva za obranu, konkretnije, na zahtjev obrane treba prekinuti glavnu raspravu kako bi se obrana mogla pripremiti s obzirom na izmijenjenu optužbu; u nekim slučajevima prethodne optuženikove tvrdnje gube svoj pravni učinak te optuženik smije iznijeti nove tvrdnje; sudskom praksom priznato je pravo obrane na podnošenje novih zahtjeva za izvođenje dokaza u pogledu izmjena. Suprotno tomu, u nacionalnoj sudskoj praksi dosad se nije odlučivalo o izmjeni optužnice kao sredstvu ispravljanja postupovnih pogrešaka u optužnici. U ovom trenutku, s obzirom na to da postoji izričita zabrana prekida sudskog postupka i vraćanja predmeta državnom odvjetniku, može se provesti novo, široko tumačenje odredbe o izmjeni optužnice, tako da se njome obuhvaćaju i slučajevi u kojima optužnica sadržava određene postupovne pogreške, uključujući pogrešku koja se odnosi na to da nije jasno razdoblje u kojem se počinilo kazneno djelo i da navođenje elemenata optužbe kao i relevantnih odredbi u pravnoj ocjeni nije potpuno.
- 30 To se tumačenje temelji na općepriznatom načelu tumačenja *a fortiori*. Ako je dopušteno uvođenje potpuno novog i drugog razdoblja u kojem se počinilo kazneno djelo, tada tim više treba biti dopušteno da se konkretno odredi već navedeno razdoblje. Ako je dopušteno pravnu ocjenu toliko znatno izmijeniti da se optužba podiže za potpuno drugo i/ili ozbiljnije kazneno djelo, tada tim više treba biti dopušteno provesti neznatniju izmjenu pravne ocjene, pri čemu se otklanjaju nepotpunosti i dopunjuju elementi koji nedostaju.
- 31 Drugi aspekt jest primjena stare pravne situacije, prije reforme iz 2017., koja se izričito i više puta zabranjuje u aktualnoj verziji NPK-a, odnosno: prekid sudskog postupka, vraćanje predmeta državnom odvjetniku radi sastavljanja nove optužnice i zatim novi početak sudskog postupka s ponovnim ispitivanjem svih svjedoka. Kako bi se to postiglo, sud koji je uputio zahtjev treba izuzeti iz primjene prethodno navedene zabrane nacionalnog zakona i ponovno uspostaviti staro pravno stanje koje je vrijedilo do 2017.
- 32 Drugim prethodnim pitanjem nastoji se pojasniti je li prvo, drugo ili jesu li oba pravna rješenja u skladu s pravom Unije.
- 33 Za oba su pitanja značajne odredbe članka 47. stavaka 1. i 2. Povelje o osiguravanju djelotvornog pravnog sredstva i poštenog suđenja. Što se tiče prvog pitanja: ako se optuženik suočava s nepotpunom optužbom, a sud nema ovlasti da otkloni taj nedostatak, za optuženika postoji rizik da ga se optuži na temelju nepotpune optužbe (odnosno za djelo koje ne ispunjava zakonske zahtjeve kaznenog djela) ili da ga se optuži zbog stvarnog kaznenog djela, pri čemu iz presude prvi puta saznaje činjenične elemente tog djela. U prvom slučaju ne

ispunjava se zahtjev zakonitosti u pogledu činjeničnog stanja kaznenog djela, a u drugom slučaju zahtjev koji se odnosi na informiranje o svim elementima optužbe, što je okolnost koja dovodi do nepoštenog suđenja.

- 34 U pogledu drugog pitanja valja ocijeniti koje je od dvaju mogućih postupovnih rješenja za otklanjanje nejasnoće i nepotpunosti optužnice najviše u skladu s načelom djelotvornog pravnog sredstva i poštenog suđenja.
- 35 Samo za drugo pitanje značajna je odredba članka 47. drugog stavka Povelje u pogledu ispitivanja kaznenog djela u razumnom roku. Ako Sud utvrdi da se ne smije primjenjivati nacionalna zabrana vraćanja predmeta državnom odvjetniku nakon pripremnog ročišta, to bi dovelo do vraćanja predmeta kao i nužno do ponovnog prikupljanja svih dokaza i slijedom toga do nerazumnog i nepotrebnog odgađanja kaznenog postupka. Suprotno tomu, ako Sud zagovara analognu primjenu članka 287. NPK-a (izmjena optužnice) i te odredbe kao postupovnog sredstva za otklanjanje nejasnoće i nepotpunosti u optužnici, ti bi se nedostaci mogli otkloniti a da nije potrebno vraćanje predmeta i novo prikupljanje svih dokaza. Dodatni dokazi mogu se prikupiti samo u slučaju odgovarajućeg zahtjeva obrane.